

Nota van antwoord zienswijzen
Net op zee Nederwiek 2

Datum	23 april 2024
Status	Definitief

Colofon

Projectnaam	Net op zee Nederwiek 2
Projectnummer	51010674
Versienummer	23 april 2024
Locatie	Inpassingsplan: Gemeente Rotterdam. Voor de overige besluiten: Gemeente Rotterdam en tevens de territoriale zee (Noordzee) buiten het gemeentelijk ingedeeld gebied.
Bevoegde gezagen	Minister voor Klimaat en Energie Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Projectleiding	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Auteur	Sweco Nederland B.V.

1 Inleiding

Van vrijdag 17 november 2023 tot en met donderdag 28 december 2023 lagen voor het project Net op zee Nederwiek 2 het ontwerp inpassingsplan, de ontwerpbesluiten en het bijbehorende milieueffectrapport ter inzage.

Het gaat naast het ontwerp inpassingsplan om de volgende ontwerpbesluiten:

- Watervergunning voor het platform en kabeltracé op de Noordzee, en kruising van het tracé met de zeewering;
- Melding Activiteitenbesluit met maatwerkvoorschriften. Voor de realisatie van het converterstation op de Maasvlakte is een aantal maatwerkvoorschriften opgesteld;
- Omgevingsvergunning voor het bouwen van het converterstation op de Maasvlakte;
- Ontheffing Wet natuurbescherming voor werkzaamheden in de omgeving van beschermde planten en dieren;
- Vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming. Deze is nodig voor de aanleg van het tracé in en nabij de Natura 2000-gebieden de Bruine Bank, Voordelta en Voornes Duin.

In diverse lokale media en in de Staatscourant van 16 november 2023 is kennisgeving gedaan van de ontwerpbesluiten. Een ieder kon naar aanleiding van de ontwerpbesluiten een zienswijze indienen. Op de ontwerpbesluiten zijn binnen de zienswijzentermijn zes zienswijzen binnengekomen. De zienswijzen zijn geanonimiseerd en integraal opgenomen in de zienswijzenbundel zienswijzen op ontwerpbesluiten 'Net op zee Nederwiek 2'.

In deze nota van antwoord geven de bevoegde gezagen in hoofdstuk 2 aan wat hun reactie is op de ingebrachte zienswijzen en of de zienwijze leidt tot aanpassing van (een van de) besluiten.

2 Zienswijzen

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Doorwerking in besluiten
1.	Navtec Survey		
1.1	Volgens de indiener wordt er voorbijgegaan aan de condities die zijn geaccepteerd bij de vergunning voor de aanleg van Maasvlakte 2 en de compensatie natuur. Deze wordt volgens de indiener deels vernietigd.	Het is niet de insteek om van de Voordelta een no-take zone te maken; er wordt door de Minister voor Natuur en Stikstof geen noodzaak gezien kabels en leidingen te weren gezien het eenmalige en tijdelijke effect. Zowel de effecten van de aanleg en onderhoud alsook de operationele effecten van Nederwiek 2 op Natura 2000-gebied Voordelta zijn worst-case beoordeeld in het MER en de Passende Beoordeling. Deze wijzen uit dat significant negatieve effecten met zekerheid kunnen worden uitgesloten. De opmerking van de indiener wordt ter kennisgeving aangenomen.	Geen.
1.2	Indiener stelt dat kleinschalige natuurgebieden nabij de haven van Rotterdam worden ontnomen zoals Voorne aan zee, Tenellaplas, Quackjeswater.	Bij onderhavig project wordt de aanlanding van een ondergrondse hoogspanningsverbinding en de bouw van een converterstation mogelijk gemaakt. De door de indiener genoemde natuurgebieden worden daarbij niet gekruist en worden in stand gehouden.	Geen.
1.3	Indiener stelt dat wind op zee niet rendabel is en dat provincies doelen ten aanzien van de realisatie van windmolens niet halen. Volgens de indiener zou er daarom moeten worden ingezet op het bouwen van kerncentrales.	Dit deel van de zienswijze gaat niet over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 2 worden geregeld. Dit deel van de zienswijze wordt ter kennisgeving aangenomen.	Geen.
2.	Nederlandse Visserbond		
2.1	De indiener voert aan dat windparken op zee en kabels zijn gesitueerd op plekken die intensief gebruikt worden door de beroepsvisserij. De indiener stelt dat het realiseren van windparken op de Noordzee voor de beroepsvisserij een groot verlies van belangrijke visgronden betekent. De indiener pleit daarom voor goede afspraken voorafgaand aan de bouw van de betreffende windparken met betrekking tot de locatie, het medegebruik en de doorvaart van de windparken.	Dit deel van de zienswijze gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 2 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft voornamelijk betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee Nederwiek 2. Daarnaast kan er boven de ingegraven kabels van het net op zee gevist worden.	Geen.

	<p>De indiener pleit voor het ontzien van belangrijke visbestekken, de zogenaamde 'visserij hotspots' bij het bestemmen van gebieden voor windenergie, het maken van afspraken aangaande de onderlinge afstand tussen individuele turbines en afspraken over het diep(er) in de zeebodem plaatsen en houden van de kabels van en naar de windparken. Op deze wijze kan een situatie worden gecreëerd waarin visserijmogelijkheden deels blijven behouden.</p>		
2.2	<p>De indiener vindt dat de impact van (voorbereidende werkzaamheden voor) grootschalige windenergie op zee onvoldoende wetenschappelijk is onderzocht. Het is onzeker wat de invloed op het zeeleven en de visstand is.</p>	<p>Dit deel van de reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 2 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft voornamelijk betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee Nederwiek 2.</p> <p>Vrijdag 9 februari 2024 zijn de kavelbesluiten IJmuiden Ver Alpha en IJmuiden Ver Beta in het windenergiegebied IJmuiden Ver gepubliceerd. Voor meer informatie over de mogelijke effecten van windparken op zee wordt verwezen naar het MER dat voor deze kavelbesluiten is opgesteld. De invloed van het Net op zee Nederwiek 2 is uitgebreid onderzocht in het MER Net op zee Nederwiek 2. Dit MER is als bijlage bij het inpassingsplan bijgevoegd.</p>	Geen.
2.3	<p>De indiener uit zorgen over de geluidsproductie tijdens werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van windparken. De indiener pleit voor nader onderzoek naar het mogelijk onbedoeld verstoren of verjagen van vissen als gevolg van geluid. Wat zijn de effecten van geluid bij plaatsing van de windturbines op zee? Wat zijn de effecten van het geluid van de draaiende windturbines en de bijbehorende trillingen van de turbines richting de zeebodem?</p>	<p>Dit deel van de reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 2 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft voornamelijk betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee Nederwiek 2.</p> <p>In het MER Net op zee Nederwiek 2 is het onderwatergeluid van het heien van de palen voor het platform en de effecten daarvan op vissen en zeezoogdieren onderzocht. Bij de aanleg van het platform worden mitigerende maatregelen getroffen,</p>	Geen.

		zoals een "acoustic deterrent device" (ADD, akoestisch afschrikmiddel) en een slow en soft start procedure. Uit het MER volgt dat slechts aanvaardbare gevolgen resteren. Verstoring door onderwatergeluid van schepen tijdens reparatie- of onderhoudswerkzaamheden is namelijk tijdelijk en verwaarloosbaar ten opzichte van de reeds bestaande verstoring als gevolg van scheepvaart in de omgeving.	
2.4	<p>De indiener stelt dat onderzoek aantoont dat de schaalvergroting van offshore wind voor 2030 en 2050 in de zuidelijke Noordzee op zeer fundamentele manieren invloed zal hebben op het functioneren van het ecosysteem. Gezien het feit dat vissers volledig afhankelijk zijn van getij, stroming en watertemperaturen, uit de indiener zijn bezorgdheid over deze mogelijk fundamentele veranderingen in het ecosysteem.</p> <p>De indiener is dan ook van mening dat in het kader van het voorzorgsbeginsel nader onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek dient plaats te vinden, nu te veel onduidelijk is aangaande de impact op het ecosysteem. Indien nodig dienen door de exploitanten van windparken maatregelen te worden genomen om significant negatieve effecten op het ecosysteem te mitigeren.</p>	<p>Dit deel van de reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 2 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft voornamelijk betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee Nederwiek 2.</p> <p>Modelstudies laten zien dat de grootschalige realisatie van windparken op de Noordzee mogelijk gevolgen heeft voor (seizoens)stratificatie (gelaagdheid van het zeewater) en voor sedimentconcentraties in het water door veranderingen in stroming. De studies laten ook zien dat de Noordzee niet overal hetzelfde reageert en dat effecten soms lokaal of regionaal zijn. Naast modellering van de basale processen moet nader onderzoek worden gedaan hoe de ecosysteemveranderingen doorwerken via het voedselweb naar beschermde soorten en te beter te duiden hoe deze veranderingen zich verhouden tot autonome veranderingen, zoals gevolgen van klimaatverandering en andere gebruikstypen (scheepvaart, visserij) in de Noordzee. Daarnaast zijn onderdelen van het modelinstrumentarium waarvan verschillende parameters nog verder ontwikkeld of gevalideerd moeten worden. Hierdoor moeten de resultaten nog met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Nader wetenschappelijk onderzoek wordt uitgevoerd vanuit de onderzoeksprogramma's Wozep en MONS. Meer informatie over dit onderzoek is te vinden via Ecosysteemonderzoek - Noordzeeloket.</p>	Geen.

2.5	<p>De beroepsvisserij heeft te maken met diverse natuurbeschermingsregels en daartoe behorende wetgeving. Het wordt steeds lastiger om de benodigde vergunningen op basis van de Wet natuurbescherming (Wnb-vergunningen) te verkrijgen. De beroepsvisserij hebben te maken met vele kritische (ecologische) eisen waaraan zij moeten voldoen en hier werken de vissers met zorg aan mee. Daarom wil de beroepsvisserij, een activiteit welke al eeuwenlang plaatsvindt op de Noordzee, voorkomen dat negatieve effecten optreden op het ecosysteem van de Noordzee en aangrenzende wateren. Ook de beroepsvisserij dient (periodiek) vergunningen aan te vragen voor de beroepsmatige visserijactiviteiten die zij uitvoert. Hierbij dienen passende beoordelingen geschreven te worden, waarbij o.a. de effecten van de visserijactiviteiten dienen te worden gecumuleerd met de effecten van overige activiteiten binnen het Noordzeegebied. De verwachting van de indiener is dat het verkrijgen van de benodigde vergunningen voor de beroepsvisserij zal worden bemoeilijkt door de ontwikkeling van windparken op zee.</p>	<p>Dit deel van de reactie gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee Nederwiek 2 worden geregeld. Dit gedeelte van de reactie heeft voornamelijk betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee (en daarmee het kavelbesluit) en niet van het net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee Nederwiek 2.</p>	Geen.
2.6	<p>De indiener is van mening dat, ondanks alle consultaties de afgelopen jaren, het belang van de beroepsvisserij en dat van het ecosysteem te weinig erkend en meegenomen is in de plannen.</p>	<p>EZK hecht aan het betrekken van belanghebbende partijen in de procedure voor Net op zee Nederwiek 2. EZK heeft daarom op 21 april 2022 overleg gevoerd met de indiener om hun rol en betrokkenheid bij dit project te bespreken. Hierin is onder andere afgesproken dat EZK en TenneT de indiener blijven informeren over de (toekomstige) projecten en dat nader overleg desgewenst altijd mogelijk is. Tevens zijn er, naar aanleiding van het Noordzeeoverleg, plannen om een nieuw overleg te organiseren.</p> <p>In het MER is daarnaast reeds uitgebreid gekeken naar de effecten van het project op het ecosysteem en is dit meegenomen in de uiteindelijke planvorming. Ook is er gekeken naar de effecten op de visserij. Buiten de</p>	Geen.

		<p>aanlegfase en onderhoudsmomenten om vormt de hoogspanningsverbinding daarnaast geen belemmering voor de visserij en de scheepvaart aangezien de hoogspanningsverbinding in de bodem komt te liggen en er boven de verbinding gevist en gevaren kan worden.</p>	
2.7	<p>De indiener is van mening dat kabels van windparken rijke visgronden doorkruisen. De indiener ziet graag dat gekozen wordt voor het tracé met de minste impact voor de visserij, namelijk het tracé waarbij de minste visgronden worden doorkruist. Ook roept de indiener op om de kabels op voldoende diepte in te graven, waarbij het de voorkeur geniet om dit op minimaal drie meter diepte te plaatsen. De visserijsector heeft in het verleden vaker zorgen geuit over kabels van windmolenparken die bloot komen te liggen op de bodem van de Noordzee, omdat netten schade zouden kunnen aanrichten of zelf schade kunnen ondervinden.</p> <p>Het is verder voor de beroepsvisserij van belang dat de werkzaamheden in een korte tijd gebeuren vanwege te verwachten overlast. De indiener pleit daarom voor een korte periode voor het leggen en ingraven van de kabels.</p>	<p>De voorkeur van de indiener voor een tracékeuze met de minste impact voor de visserij, wordt ter kennisgeving aangenomen.</p> <p>In de watervergunning wordt de vereiste begraafdiepte voor de kabels van het net op zee opgenomen, inclusief een eis tot herbegraving als de kabel op termijn toch niet op diepte blijkt te liggen. Na de aanleg worden ook periodiek surveys uitgevoerd om te controleren of de kabel nog op diepte ligt. De begraafdiepte is afhankelijk van de lokale condities op het tracé. De uiteindelijke begraafdiepte wordt gekozen op basis van een risico-inventarisatie, zeebodem mobiliteitsstudie en eisen van het bevoegd gezag. Uitgangspunt voor de eisen van het bevoegd gezag is een minimale gronddekking, over de levensduur te handhaven. De kabels dienen een gronddekking te hebben van minimaal 1 meter voor het tracégedeelte dat zich zeewaarts bevindt van de laagwaterlijn en minimaal 2 meter onder het niet-mobiele referentieniveau voor het tracégedeelte vanaf de laagwaterlijn tot 3 kilometer zeewaarts. Voor de Eurogeul, het verkeersscheidingsstelsel dan wel clearway en in de veiligheidsmarge tussen het verkeersscheidingsstelsel dan wel clearway en de windparken wordt een specifieke diepte voorgeschreven in de waterwetvergunning.</p> <p>Ook TenneT heeft er alle belang bij dat de kabels goed bedekt blijven. Uitgangspunt voor de begraafdiepten die TenneT voor de kabelinstallatie aanhoudt, is de "bury and would like to forget" begraafstrategie. In de praktijk komt dit principe er vaak op neer dat de kabels dieper worden begraven dan op basis van de vergunningvoorschriften vereist is. De kabels worden initieel zodanig diep begraven in gebieden met zeebodemmobiliteit dat de kans op onderhoud aan de</p>	Geen.

		<p>begraafdiepte over de levensduur zeer klein is, zonder dat de kabels initieel dieper dan noodzakelijk worden begraven. Daarmee kunnen de maatschappelijke kosten over de levensduur, voor het beheer en onderhoud van gronddekking op de kabels, zo laag mogelijk worden gehouden.</p> <p>TenneT beoogt de overlast als gevolg van de werkzaamheden zoveel mogelijk te beperken en streeft ernaar om de werkzaamheden in een zo kort mogelijke periode uit te voeren. Het moment dat werkzaamheden plaatsvinden wordt afgestemd met de sector scheepvaart en visserij. De platformlocatie zal niet meer toegankelijk zijn voor vissers vanaf het moment dat het gehele veld een "construction site" is in de zeekaarten. Indien het platform er eerder dan het windpark is, zal een niet toegankelijke zone van 500 meter rondom de platformlocatie gelden vanaf het moment dat het een construction site is. Dit om te voorkomen dat bijvoorbeeld de niet zichtbare werken zoals de scour protection beschadigd raken, maar ook ter bescherming van de vissers en andere gebruikers van de Noordzee. Dit loopt normaliter via de "notices to mariners" wat de officiële, internationale, nautische aankondigingen zijn. Voor de aanleg van de kabels worden ook "notices to mariners" afgegeven, alleen zal het gebied waar gewerkt wordt steeds veranderen. Tijdsduur en grootte van het gebied hangen sterk af van de in te zetten installatieschepen en de installatiemethode.</p>	
3.	Vattenfall		
3.1	<p>Indiener beheert het windpark Slufter op de Tweede Maasvlakte dat zich bevindt nabij het kabeltracé. Omdat uit de risicoanalyse van Pondera is gebleken dat de trefkans (bij gondelfalen, mastfalen of bladworp) niet kan worden uitgesloten, en het windpark reeds is vergund, maakt de indiener zich zorgen dat eventuele kosten voor schade aan het kabeltracé door falende windturbines op hen worden verhaald. Indiener wil daarom niet financieel verantwoordelijk gesteld worden bij</p>	<p>TenneT heeft voor dit project de uitkomst van de risicoanalyse als acceptabel beoordeeld. Dit betekent niet automatisch dat bij schade aan de kabels van Net op zee Nederwiek 2 door falende windturbines op de Slufter deze schade voor rekening van TenneT komt. Dat zal per geval moeten worden bekeken en hangt bijvoorbeeld af van het gepleegde onderhoud aan de turbines.</p>	Geen.

	enige schade aan het kabeltracé ten gevolge van de windturbines.		
3.2	<p>Indiener wil TenneT bewust maken van de operationele impact en de daaruit volgende financiële gevolgen voor TenneT bij schade aan het kabeltracé ten gevolge van falende windturbines. Indien TenneT, gezien deze risico's, besluit om het project door te voeren, wil de indiener TenneT verzoeken om in contact te treden om nader af stemmen en vast te leggen dat de operationele en financiële risico's voor TenneT zijn voordat het inpassingsplan definitief wordt vastgesteld.</p>	<p>Initiatiefnemer gaat graag in op het voorstel om in overleg te treden met de indiener. Overigens is initiatiefnemer zich bewust van de consequenties bij schade aan het kabeltracé als gevolg van een falende windturbine.</p>	Geen.
4.	Stichting De Noordzee		
4.1	<p>Indiener maakt zich zorgen over het ontbreken van een expliciete verwijzing naar het Noordzeeakkoord (NZA) in de MER en vraagt daarom de volgende punten in de MER op te nemen:</p> <p>1. Dat het NZA van toepassing is op de afweging van de tracéopties;</p> <p>2. Dat de milieueffecten gepresenteerd in de MER uitgaan van afspraken uit het NZA die voor infrastructuur/installaties zijn opgenomen. Hier gaat het om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het hanteren van de milieueffecten van evident bovenwettelijke best beschikbare technieken (BBBT) voor de voorbereidings-, de aanleg-, de exploitatie- en onderhoudsfase -en de ontmantelingsfase voor milieu- en natuurversterkend en -beschermend bouwen en exploiteren; • Het weergeven van de milieueffecten in relatie met cumulatieve milieudrukfactoren op de Noordzee • De maximale mitigatie van effecten op de natuur welke de initiatiefnemer kan toepassen voor niet te vermijden effecten. 	<p>Zoals te zien in Hoofdstuk 1 van Bijlagen Deel A MER is het Noordzeeakkoord wel beschouwd en meegewogen bij de afweging van tracés.</p> <p>In het MER zijn voor negatieve gevolgen van relevante omvang mitigerende maatregelen verkent, daarbij zijn de best beschikbare technologieën het uitgangspunt als er aanleiding is voor mitigatie (zoals voor het beperken van onderwatergeluid). Bij de beoordeling van milieueffecten in het MER wordt rekening gehouden met cumulatie. De resterende milieueffecten op natuur zijn, voor zover mitigatie mogelijk is, teruggebracht tot tijdelijke effecten. De opmerking van de indiener wordt daarom ter kennisgeving aangenomen.</p>	Geen.

4.2	<p>Indiener verzoekt om de indirecte impact op de natuur van de Bruine Bank goed te waarborgen, door rekening te houden met de ruiperiodes en de periodes met veel rustende/foeragerende vogels en de impact op de Voordelta te minimaliseren door rekening te houden met het broedseizoen en zoogperiodes.</p>	<p>Initiatiefnemer streeft naar minimale negatieve impact als het gaat om ecologie en beschermde (vogel)soorten. Om de impact te minimaliseren worden werkzaamheden bij voorkeur uitgevoerd buiten kwetsbare periodes (zoals ruien, zogen van zeehonden en broedseizoen). Dit is niet altijd haalbaar in de totale omvang van werkzaamheden. In het MER is beoordeeld wat het gevolg is van werkzaamheden in de betreffende periodes en zijn mitigerende maatregelen opgenomen. Uit de beoordeling volgt dat relevante negatieve effecten zijn uit te sluiten (en effecten tijdelijk zijn).</p>	Geen.
4.3	<p>Daarnaast verzoekt de indiener goede opsomming van effecten, kennisleemtes, en benodigde acties te maken om bekende en onbekende negatieve effecten te mitigeren van onderstaande activiteiten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Directe schade aan de natuur en ecologie door de aanleg en te zijner tijd verwijderen van de kabel. De schade die wordt veroorzaakt is o.a. verstoring van geluid (boven als onderwater), vertroebeling, verstoring van aanwezigheid en verstoring rust- en broedgebieden etc.; 2. Schade later door onderhoud en vervanging van kabels; 3. De doorlopende schade die wordt veroorzaakt door elektromagnetische velden (EMVs). Op o.a. haaien en roggen die hier extra gevoelig voor zijn. 	<p>Voor alle genoemde activiteiten geldt dat deze zijn betrokken bij de effectbeoordeling. Ook geldt dat wanneer uit de beoordeling blijkt dat mitigatie nodig is om aan wettelijke normen te voldoen, dat deze mitigerende acties benoemd zijn.</p> <p>Voor effecten van elektromagnetische velden op zee wordt verwezen naar Bijlage VII-D bij Deel B MER.</p> <p>Voor schade door 'verstoring door continu onderwatergeluid', ' vertroebeling' en 'elektromagnetische velden (EMVs)' geldt verder dat de leemten in kennis beschreven en beoordeeld staan onder Hoofdstuk 7 Deel A MER.</p> <p>Van onderhoud aan kabels is in principe geen sprake, tenzij er bij uitzondering sprake is van falen. Of de kabels op het einde van hun levensduur verwijderd moeten worden is nog geen gegeven; wellicht dat de status tegen die tijd voorkeur geeft aan laten liggen i.v.m. eventuele milieubelasting bij verwijderen.</p>	Geen.
4.4	<p>De indiener geeft aan dat drie kabeltracés door een gesloten bodembeschermingsgebied (BBG) lopen en één er vlak naast. Naar de verwachting van de indiener wordt een zeereservaat ingesteld in de Voordelta (in plaats van het BBG) waarin alle vormen van bodemberoering worden geweerd. De route van</p>	<p>In het proces voor Natuurcompensatie Voordelta waar u op doelt is het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat nauw betrokken geweest. Helaas is het niet gelukt om in dit proces tot overeenstemming tussen alle partijen te komen. In deze kamerbrief leest u daar meer over: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken</p>	Geen.

	de kabels moet het BBG en in te stellen zeerreservaat volgens de indiener vermijden. De indiener wil een toelichting zien hoe hiermee wordt omgegaan.	/2024/02/05/kamerbrief-natuurcompensatie-voordelta Zoals de Minister voor Natuur en Stikstof in het voorgenomen TBB al aangeeft zag zij geen noodzaak kabels en leidingen uit het BBG te weren, gezien het eenmalige en tijdelijke effect. De effectbeoordeling in het MER sluit aan bij deze overweging.	
4.5	Indiener verzoekt om de effecten van elektromagnetische velden op mariene soorten eerst verder te onderzoeken en modelleren, de optimale ingraafdiepte te bepalen en verdere schadebeperkende maatregelen te formuleren. Indiener verzoekt daarnaast om Natura 2000-gebieden en migratieroutes van trekvisen zo veel mogelijk vrij te houden van kabels, vanwege de doorlopende negatieve effecten van EMVs na de aanleg. Als laatste wordt verzocht om een goede opsomming van effecten, kennisleemtes, en benodigde acties om bekenden en onbekende negatieve effecten te mitigeren van gelijkstroomverbindingen.	Op basis van de beschikbare kennis omtrent het effect van elektromagnetische velden (op mariene soorten) wordt aangenomen dat de milieueffecten beheersbaar blijven. Er bestaan leemten in de kennis over dit aspect, zoals ook beschreven in Hoofdstuk 7 Deel A MER, welke echter niet in de weg staan aan de besluitvorming over het project. Met betrekking tot de kennisleemte voert TenneT een onderzoeksprogramma om naar de toekomst toe de leemte te verkleinen. De initiatiefnemers streven naar minimale negatieve impact op milieueffecten, dus ook op het terrein van natuur en specifiek trekvisen. Uit de beoordeling volgt dat er geen barrièrewerking optreedt waardoor ook een effect op migratieroutes niet aan de orde is. Natura 2000-gebieden worden zoveel als mogelijk ontzien, tenzij hierdoor andere milieueffecten sterk in het geding komen. De voorgestelde tracés zijn het resultaat van een nauwgezette weging van alle relevante milieueffecten. De effecten van de gelijkstroomverbinding zijn reeds uitgebreid getoetst in de rapportage. Daarbij zijn de leemten in kennis expliciet gemaakt en betrokken bij de beoordeling.	Geen.
4.6	Indiener vraagt zich af hoe de deelaspecten zee tot stand zijn gekomen in tabel 4.2 van de MER. Onder deelaspect zee bij Bodem en Water worden nu zowel storingsfactoren als natuurlijke processen benoemd. Maar bij Natuur worden er beleidskaders genoemd. Daarnaast mist de indiener een aantal deelaspecten, zoals verschillende storingsfactoren. Hetzelfde geldt voor Tabel 4-3 Milieueffecten beoordelingskader op land. De indiener ziet graag dat de tabel	De deelaspecten volgen uit de NRD voor het project en reflecteren de potentiële relevante omgevingseffecten. De aspecten zijn daarbij in de genoemde tabel samengevat. Bij de effectbeoordeling worden in elk effecthoofdstuk de effecten uitgesplitst en toegelicht. Dit is terug te lezen bij de toelichting van beoordelingscriteria. Voor natuur zijn de twee beleidskaders (beschermde gebieden en beschermde soorten) als uitgangspunt genomen zodat beide, gebieden en soorten, herkenbaar worden beoordeeld.	Geen.

	compleet wordt gemaakt en dat de twee tabellen dezelfde termen hanteren.		
4.7	<p>Indiener stelt dat er verregaande eisen dienen te worden gesteld aan de mitigatie van verstoring door licht en geluid door het platform en dat deze moeten worden beschreven in paragraaf 5.1.2 van de MER. Daarnaast vindt de indiener de aannamen dat er voldoende onverstoorde gebied beschikbaar is niet voldoende en wil de indiener aanvullende mitigerende maatregelen zien.</p>	<p>De verstoring door licht en geluid is uitgebreid beschreven en (zeer conservatief) getoetst in Hoofdstuk 4 van Deel B MER.</p> <p>De aanname dat er ruim voldoende onverstoorde areaal beschikbaar is, volgt uit de constatering dat de omvang van de verstoring van het platform verwaarloosbaar klein is ten opzichte van leefgebieden van relevante soorten.</p> <p>De initiatiefnemer neemt de opmerkingen van de indiener ter kennisgeving aan. Dit onderwerp is daarnaast aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	Geen.
4.8	<p>De indiener vraagt zich af of de mitigerende maatregelen voor impuls-onderwatergeluid door heiwerkzaamheden uitgebreider kunnen worden beschreven in de samenvatting. Daarnaast wil de indiener meer informatie over de volgende punten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wordt er één of een dubbel bellenscherm gebruikt; 2. Hoe is de soft start opgebouwd; 3. Met wat worden de zeehonden en andere zeezoogdieren weggejaagd? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. TenneT richt zich op het beperken van het geluidsniveau tot een aanvaardbaar niveau, een bellenscherm is één van de belangrijkste opties om dit te bereiken. De geluidsnorm voor het heien is voorgeschreven in de Wnb ontheffing en Wnb vergunning en bedraagt 160dB op 750 meter van de geluidsbron. Het verdient de voorkeur om op basis van doelen te werken i.p.v. technologie. 2. De heiwerkzaamheden aan de platforms worden aangevangen met een slow start (toenemende frequentie heien) en soft start (toenemende heien-energie heien) . 3. Om zeezoogdieren uit het projectgebied te weren wordt bij het heien een zogenaamde 'soft and slow start' en een Acoustic Deterrent Device (ADD) gebruikt. Een half uur voor aanvang van de heiwerkzaamheden wordt een ADD gebruikt om de organismen de kans te geven weg te zwemmen voor het heien aanvangt. De ADD moet een minimaal bereik van 500 meter hebben. 	Geen.
4.9	<p>Indiener vraagt zich op basis van paragraaf 5.2.2 uit de MER af hoeveel kilometer het tracé is verwijderd van de rustgebieden. Daarnaast geeft de indiener aan dat als mitigerende maatregel zou moeten worden opgenomen dat</p>	<p>Het tracé is circa 0,8 km verwijderd van de rustgebieden. De initiatiefnemer neemt de suggestie van de indiener met betrekking tot perioden ter kennisgeving aan, aangezien met de in het MER</p>	Geen.

	bij de werkzaamheden de perioden met veel rustende en/of foeragerende zeezoogdieren/vogels zo veel mogelijk vermeden dienen te worden.	voorgestelde mitigerende maatregelen en de in de Wnb vergunning voorgeschreven werkrestricties eventuele verstoring tot een aanvaardbaar niveau wordt beperkt.	
4.10	De indiener wil weten of er in een andere periode kan worden gewerkt waarin er minder tot geen zogende zeehonden zijn. Als dit niet mogelijk is, wil de indiener informatie over welke compensatiemaatregelen zullen worden toegepast voor verstoring van zogende en jonge zeehonden.	<p>Werkzaamheden in zowel de aanlegfase alsook gebruiksfase zullen jaarrond moeten plaatsvinden om de planning te kunnen halen en rekening te houden met verschillende belangen en veilige werkcondities (met name op het water). Op dit punt is reeds de volgende mitigerende maatregel getroffen, waarmee verstoring van zogende zeehonden beperkt blijft:</p> <p><i>"Er moet een professionele zeehondenwaarnemer ingehuurd worden tijdens de zoogtijd, die waarneemt of er zogende zeehonden aanwezig zijn tot 1200 meter vanaf het schip en indien aanwezig, de werkzaamheden stopt."</i></p> <p>Er resteert geen relevant effect die aanleiding is voor compensatie.</p>	Geen.
4.11	In paragraaf 5.2.2 wordt benoemd dat het kabeltracé niet door een locatie met hoge dichtheid aan bodemfauna gaat. De indiener stelt dat er wel degelijk een hoge dichtheid aan bodemfauna is bij de Bruine Bank en vraagt om een uitgebreide survey voor het kabeltracé, voordat het kabeltracé neergelegd wordt bij de Bruine Bank en vraagt om het bodemleven zo veel mogelijk te vermijden.	<p>Natura 2000-gebied Bruine Bank wordt gemedend. In het MER is beschreven dat eventuele aantasting van bodemfauna qua omvang zeer beperkt zal blijven en tijdelijk is.</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	Geen.
4.12	De indiener vraagt of bij het continue onderwatergeluid rekening gehouden is met de seizoenen en aanwezigheid van verschillende diergroepen per seizoen.	<p>Uit de effectbeoordeling blijkt dat het project voor wat betreft continu onderwatergeluid slechts tot een verwaarloosbare toevoeging van verstoring leidt t.o.v. de reeds bestaande verstoring van de scheepvaart in de omgeving. Ook in worst-case situaties hebben de aanwezige diergroepen voldoende onverstoord areaal om uit te wijken. Deze conclusie geldt onafhankelijk van seizoenen en aanwezige diergroepen.</p> <p>Overigens is bij de beoordeling van het aspect verstoring rekening gehouden met kwetsbare periodes, zoals zogende zeehonden. Continue onderwatergeluid is</p>	Geen.

		een element van de verstoring door de beoordeelde werkzaamheden.	
4.13	De indiener ziet graag aanvullende mitigerende maatregelen voor de effecten van vertroebeling, in het bijzonder voor de Voordelta.	<p>Uit de resultaten blijkt dat met de voorgestelde mitigerende maatregelen geen relevante effecten op natuur zijn te verwachten waardoor er geen aanleiding is voor aanvullende maatregelen. De opmerking van de indiener wordt daarom ter kennisgeving aangenomen.</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	Geen.
4.14	De indiener vraagt om inzicht op een kaart waar veenlagen met arseen getrenched zullen worden.	<p>In paragraaf 2.5.2. zijn de resultaten van de surveys naar bodemopbouw gepresenteerd (figuur 2-9). Hieruit volgt waar veenlagen aanwezig zijn. Zoals in het MER aangegeven is in een aantal bodemmonsters verhoogde concentraties arseen vastgesteld en kan niet worden uitgesloten dat dit verder aanwezig is. De achtergrond hiervan is niet vanuit antropogene bronnen maar de natuurlijke vorming van arseen in het verre verleden. Voor deze locaties geldt dat lokaal in het worst-case scenario de arseen concentratie 0.93 hg/l is in het water net boven de bodem bij aanleg van de kabel kan vrijkomen. Dit is lager dan de maximale aanvaardbare concentratie van 1.1 hg/l conform het RIVM. Omdat aan de geldende norm voldaan wordt, is nader onderzoek naar ecotoxicologische effecten niet aan de orde. Door stroming, eb en vloed neemt de concentratie direct en snel af van eventueel lokaal vrijkomend arseen.</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	Geen.
4.15	De indiener vraagt waarom de metallic return pas na twee maanden wordt uitgeschakeld tijdens langdurig storing/onderhoud.	In een situatie bij een 2x2 kabelconfiguratie waarin zich een defect aan de plus- of minpool voordoet en deze uitvalt, zal de metallic return tijdelijk de functie van de plus- of minpool overnemen, zodat doorgedaan kan worden met stroom leveren. Ondertussen worden reparatiewerkzaamheden opgestart om het defect te verhelpen. De metallic return wordt weer uitgeschakeld	Geen.

		zodra het defect verholpen is. 2 maanden is gehanteerd als worst case maximum. In de praktijk is aannemelijk dat dit korter is.	
4.16	De indiener merkt op dat de conclusie in paragraaf 5.2.2 over de natuur erg optimistisch lijkt, gezien de hierboven genoemde gewenste aanvullingen.	Deze opmerking van de indiener wordt ter kennisgeving aangenomen.	Geen.
4.17	De indiener stelt voor een tabel toe te voegen in paragraaf 6.1.2 met de periode van werkzaamheden en het broedseizoen van aanwezige vogelsoorten om duidelijk te maken wanneer er buiten het broedseizoen wordt gewerkt.	Tijdens de aanleg zullen er mogelijk werkzaamheden in het broedseizoen plaatsvinden, waarbij de voorschriften zoals die zijn opgenomen in de Wnb-vergunning en Wnb-ontheffing in acht moeten worden genomen. Behoudens bij het repareren van een storing wordt er aan de kabel verder niet gewerkt in de gebruiksfase. Mitigerende maatregelen zoals het broedvrij houden van werkgebied en het inrichten van alternatief broedgebied voor strandbroeders zullen worden getroffen om te voorkomen dat in het broedseizoen er onevenredige verstoring van aanwezige vogelsoorten plaatsvindt. Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.	Geen.
4.18	De indiener vraagt of er een werkprotocol is voor werken tijdens het broedseizoen of perioden met veel rustende/foeragerende vogels in het werkgebied.	Vooruitlopend op de aanleg wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld waarin ook het werken in kwetsbare periodes aan de orde komt, en de mitigerende werkzaamheden die zullen worden getroffen. Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden. Afgesproken is dat werkprotocollen van de werkzaamheden bij de aanlanding en offshore ter info zullen worden gedeeld met indiener.	Geen.
4.19	De indiener vraagt of er een verbodsbepaling wordt overschreden voor de rugstreepad en glad biggenkruid, en benadrukt dat de conclusie over soortenbescherming ontbreekt in paragraaf 6.2.2.	Voor zowel de rugstreepad alsook glad biggenkruid kan niet uitgesloten worden dat er verbodsbepalingen overschreden worden waardoor er een ontheffing Wet natuurbescherming (Wnb) is aangevraagd en afgegeven voor deze soorten. Dit staat beschreven onder	Geen.

		paragrafen 7.5 en 7.6 van Bijlagen Deel B MER. In de Wnb ontheffing staan voorschriften met mitigerende maatregelen opgenomen voor deze soorten.	
4.20	De indiener betwist de conclusie in tabel 7.1 dat er geen gevolgen op populatie- of ecosysteemniveau te verwachten zijn voor de genoemde kennisleemtes elektromagnetische velden en vraagt om een herziening van deze tekst.	Hoewel gevolgen op de lange duur van elektromagnetische velden nog onbekend en negatieve effecten op individueel niveau niet uit te sluiten zijn, zijn er geen aanwijzingen voor negatieve effecten op populatie- of ecosysteemniveau voor verschillende diergroepen zoals bruinvis, macrofauna en verschillende soorten vissen. De opmerking van de indiener wordt daarom ter kennisgeving aangenomen.	Geen.
4.21	De indiener herhaalt het verzoek om Natura 2000- en KRM-gebieden weer te geven in alle figuren in de MER.	De afbakening van deze gebieden is opgenomen op de plekken waar dit relevant is geacht, maar niet op alle kaarten in het MER om informatie op kaarten te beperken (in het kader van het overzichtelijk en leesbaar houden van het MER). De opmerking van de indiener wordt daarom ter kennisgeving aangenomen.	Geen
4.22	De indiener vraagt waarom Autonome ontwikkelingen Nederwiek 3 ontbreken in paragraaf 4.2 van de MER Deel A.	De reden hiervoor is dat de besluitvorming over Net op zee Nederwiek 3 plaatsvindt na besluitvorming over Net op zee Nederwiek 1 en 2. Deze laatste twee zijn daarom wel een autonome ontwikkeling voor Net op zee Nederwiek 3, maar niet andersom.	Geen.
4.23	De indiener wil een toelichting op paragraaf 4.2 waarom de twee worst-case scenario's op zee zijn gekozen voor de autonome ontwikkelingen: Net op Zee IJmuiden Ver Alpha, Beta, Gamma en Nederwiek 1.	Voor de autonome ontwikkelingen die ook te maken hebben met Net op zee geldt dat op dit moment nog geen duidelijkheid is over de planning. Deze wordt te zijner tijd afgestemd met de aannemer. Daarom is met twee scenario's gerekend. Ook de autonome ontwikkelingen die niet te maken hebben met Net op zee zijn meegenomen in de bepaling van cumulatieve effecten. Zie verder MER Deel B Hoofdstuk 1.	Geen.
4.24	De indiener merkt op dat effecten van habitatverlies ontbreken bij Deelaspect Oppervlakte beïnvloedde Noordzeebodem en een van de Natuur op zee deelaspecten. De	In hoofdstuk 2 van Deel B MER staat in Tabel 2-17 uitgewerkt dat voor Oppervlakte beïnvloedde Noordzeebodem na mitigatie 1,5 hectare permanent	Geen.

	indiener verzoekt om onderzoek naar en toevoeging van deze verstoringen aan de MER.	verloren gaat. Dit habitatverlies is meegenomen bij de ecologische beoordeling in Hoofdstuk 4.	
4.25	De indiener vraagt waar de monitoringgegevens worden gedeeld en hoe vaak deze worden geüpdatet gedurende de gehele looptijd van het project.	<p>Monitoringsgegevens worden ingediend bij het bevoegd gezag die monitoring heeft voorgeschreven in de vergunningen en ontheffing. Monitoring in het kader van andere projecten of programma's worden in die kaders gerapporteerd.</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden. Er is afgesproken dat de monitoringsgegevens ook met indiener zullen worden gedeeld.</p>	Geen.
4.26	De indiener vraagt of er wordt gekeken naar het uitvoeren van werkzaamheden wanneer de minste foeragerende vogels worden verwacht bij de aanleg van het platform.	Zie antwoord op 4.2.	Geen.
4.27	De indiener vraagt of het mogelijk is om een andere route te kiezen die niet door slibrijke bodem en veen gaat, gezien de negatieve beoordeling van dit deelaspect (5.2.1).	Er is reeds gekozen voor een kabelroute waarbij baggeren zoveel als mogelijk beperkt wordt. Het nader aanpassen van de route om baggeren nóg meer in te perken is niet wenselijk aangezien dit tot negatievere effecten op andere aspecten leidt.	Geen.
4.28	De indiener verlangt een andere route voor het kabeltracé op zee waarbij zowel het habitatype H1110B als bodembeschermingsgebieden worden vermeden.	Dit is niet wenselijk op grond van de uitgevoerde beoordeling. De impact op het genoemde habitatype bodembeschermingsgebied is tijdelijk en heeft een beperkte schaal waardoor er geen aanleiding is een langer tracé te gebruiken en daarmee grotere impact door aanleg (verstoring, vertroebeling) te veroorzaken.	Geen.
4.29	De indiener vraagt om informatie over de hoeveelheid arseen bij de verontreiniging en waar het arseen kan vrijkomen.	<p>De arseenconcentraties die op een beperkt aantal locaties in de veenlagen is waargenomen in surveys (en dus de maximale hoeveelheid die zou kunnen vrijkomen), is gemeten op verschillende dieptes. Het betreft zeven monsters. De arseenconcentratie in deze monsters varieerde tussen de 10 en 54 mg/kg droge stof.</p> <p>Voor deze locaties geldt dat lokaal in het worst-case scenario de arseen concentratie 0.93 hg/l is in het water net boven de bodem bij aanleg van de kabel kan</p>	Geen.

		<p>vrijkomen. Dit is lager dan de maximale aanvaardbare concentratie van 1.1 hg/l conform het RIVM. Omdat aan de geldende norm voldaan wordt, is nader onderzoek naar ecotoxicologische effecten niet aan de orde. Door stroming, eb en vloed neemt de concentratie direct en snel af van eventueel lokaal vrijkomend arseen.</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	
4.30	<p>De indiener wil op basis van 5.2.2 weten of het mogelijk is om de werkzaamheden niet tijdens de zoogperiode van zeehonden en ruiperiode van bergeenden uit te voeren en vraagt naar de overlap van de werkzaamheden met deze periodes.</p>	<p>Werkzaamheden in de aanlegfase zullen jaarrond plaatsvinden en worden gepland op basis van ondermeer weerscondities op zee (om veilig werken te garanderen) en de planning. Mitigerende maatregelen zijn getroffen en voorgeschreven in de besluiten om te voorkomen dat er in respectievelijk de zoogperiode van zeehonden en ruiperiode van bergeenden onevenredige verstoring van aanwezige soorten plaatsvindt. Als de betreffende periodes niet vermeden kunnen worden, wordt rekening gehouden met aanwezigheid op of nabij een werklocatie door de inzet van waarnemers die het werk kunnen stilleggen. In het hoofdstuk natuur op zee is dit toegelicht.</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	Geen.
4.31	<p>De indiener merkt op dat het Aramis project mist bij de autonome projecten onder 1.2.3 MER Deel B.</p> <p>Daarnaast zijn er drie natuur vergunningen verleend in Bruine Bank. In tabel 1-10 worden ook geen Engelse autonome ontwikkelingen benoemd, terwijl de grens met Engeland dichtbij ligt.</p> <p>De indiener ziet graag de lijst van autonome ontwikkelingen aangevuld worden met bovenstaande projecten. Dit is zeker belangrijk voor de cumulatie toets. Hetzelfde geldt voor tabel 1-12 daar zijn ook alleen Nederlandse</p>	<p>In hoofdstuk 4 van het MER staat Aramis in de lijst van autonome projecten en is meegenomen in de cumulatie.</p> <p>Ten aanzien van cumulatie geldt dat uit de beoordeling volgt dat de verstoringcontour voor ruiende vogelpopulaties niet overlapt met de Bruine Bank. Er is dan ook geen sprake van cumulatie met andere projecten. Ten aanzien van onderwatergeluid geldt dat cumulatie is meegenomen door toepassing van het KEC.</p> <p>Met betrekking tot paragraaf 2.4.2 geldt dat dit de relevante plannen en projecten betreft voor cumulatie</p>	Geen.

	<p>toekomstige projecten in opgenomen. Ook in paragraaf 2.4.2 dient dit aangepast te worden. Daarnaast is Tabel 2-14 waar nu naar de cumulerende effecten wordt gekeken niet compleet en moet aangevuld worden.</p>	<p>op de aspecten in het hoofdstuk bodem en water op zee. Hierin is een selectie gemaakt in de plannen en projecten in het ruimere overzicht in tabel 1-12.</p> <p>Met betrekking tot genoemde natuur-vergunningen in de Bruine Bank:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er een ontwerpbesluit voor een Wnb-vergunning gepubliceerd voor exploratieboring Q10 Orion. Dit ligt op 42 km van de Bruine Bank en leidt niet tot cumulatie. - Er is een Wnb-vergunning verleend voor 3D-seismisch onderzoek ten zuiden en aan de zuidzijde van de Bruine Bank. Uit de beoordeling volgt dat voor onderwatergeluid rekening is gehouden met het KEC. Net op zee Nederwiek 1 en 2 zijn hier onderdeel van. Zoals aangegeven is er voor verstoring geen overlap van effecten. - Er is een Wnb-vergunning verleend voor een exploratieboring P11-B Johan de Liefde. Uit de vergunning volgt bij het onderdeel cumulatie dat er voor het onderdeel onderwatergeluid geen cumulatief effect optreedt door de beperkte schaal van de werkzaamheden voor de boring. Zoals aangegeven is er voor het aspect verstoring geen overlap van effecten. <p>Andere ontwikkelingen buiten het Nederlandse deel van de Noordzee zijn onderdeel van het KEC en zodoende meegenomen in de beoordeling.</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	
4.32	<p>De indiener vraagt om consistentie tussen de lijst van autonome ontwikkelingen in paragraaf 2.4.2 en tabel 1-10.</p>	<p>Graag verwijzen we naar het antwoord bij 4.31.</p>	<p>Geen.</p>
4.33	<p>De indiener suggereert dat in paragraaf 4.2.1 het laatste OSPAR Quality Status Report en het nieuwe rapport 'Staat van de Noordzee' kunnen worden benoemd.</p>	<p>Indien gerefereerd wordt aan het beleidskader (waar OSPAR deel van is) zijn statusrapporten daar geen onderdeel van. Deze rapporten zijn betrokken bij de beoordeling.</p>	<p>Geen.</p>

4.34	De indiener vraagt waarom de Wet natuurbescherming pas in hoofdstuk 5 wordt besproken en verzoekt mogelijk een eerdere behandeling.	De gekozen volgorde van hoofdstukken zegt niets over de prioritering. Bovendien is bij soortgelijke projecten eenzelfde volgorde gehanteerd. Het aanpassen van de volgorde voegt inhoudelijk niets toe, en zou juist verwarrend kunnen werken.	Geen.
4.35	De indiener wil op basis van 4.3.2 weten hoeveel dagen er continue geluid en impuls geluid aanwezig is door de werkzaamheden.	<p>Het is in dit stadium niet mogelijk om een exact aantal dagen op te geven waarin verstoring kan plaatsvinden. Wel is het mogelijk om een bandbreedte te geven voor verstoring door onderwatergeluid.</p> <p><u>Platform</u> Voor de aanlegfase geldt conform paragraaf 2.2.5 van Bijlagen Deel B MER voor de installatieperiode van het platform een geprognoseerde termijn van 3 maanden. In deze periode kan zowel impuls geluid (met name heiwerkzaamheden) alsook continu geluid (geluid afkomstig van scheepsschroeven of andere machines in/op een schip) geproduceerd worden. Voor de gebruiksfase geldt ook dat continu onderwatergeluid geproduceerd kan worden door de inzet van schepen. Uit Tabel 2-3 volgt een maximale inzet van 3 weken per jaar voor gepland onderhoud en 8 dagen per jaar voor ongepland onderhoud.</p> <p><u>Kabel</u> De duur van de aanleg van het tracé op zee van Net op zee Nederwiek 2 is circa 3 jaar (van maart tot oktober). Over deze periode kan verstoring door continu onderwatergeluid plaatsvinden. Voor de gebruiksfase geldt dat er in principe geen onderhoud plaatsvindt aan de kabels, behalve als er calamiteiten zijn.</p>	Geen.
4.36	De indiener merkt op dat het in het MER (4.3.2) niet duidelijk is of de verstoring boven water gaat over verstoring van licht of verstoring van geluid en vraagt of dit kan worden verduidelijkt.	Binnen verstoring boven water vallen aspecten zoals verstoring door geluid, licht en beweging van benodigde scheepsvaartwerkzaamheden en van het platform tijdens de gebruiksfase. Verstoring door geluid en licht en visuele verstoring treedt meestal gelijktijdig op en zodoende kunnen deze doorgaans als één verstoringbron worden beschouwd.	Geen.

		Voor een uitgebreidere toelichting op de totstandkoming van de effectbeoordeling en de wijze van beoordeling wordt verwezen naar verschillende hoofdstukken per milieuaspect in deel B van het MER.	
4.37	De indiener vraagt op basis van bijlage B MER (2.2.5 Aanleg) naar specifieke informatie over het aantal vishotels dat wordt geplaatst. Daarnaast vraagt de indiener of er monitoring plaatsvindt rondom het natuur inclusief ontwerp. Ook vraagt de indiener naar of er is nagedacht over een natuur positieve nalatenschap en wat er gebeurt met de toegevoegde natuurwaarde bij toekomstige ontmanteling van het platform.	Er zullen per platform tenminste 9 vishotels worden geplaatst. De natuur inclusieve maatregelen die worden genomen, waaronder de vishotels, zullen worden gemonitord. De opzet van de monitoring vindt plaats voorafgaand aan de gebruiksfase. Wat de nalatenschap gaat zijn kunnen we meer dan 40 jaar van tevoren nog niet zeggen. Over deze nalatenschap bij ontmanteling is zeker nog toekomstig overleg nodig met de overheden. In basis moeten conform de vergunningsvereisten al de TenneT assets worden verwijderd na de levensduur. Wellicht wordt daar, mede op basis van een positieve nalatenschap, in de toekomst anders over gedacht.	Geen.
4.38	De indiener wil weten hoe adaptief management wordt ingebouwd als in het eerste jaar blijkt dat effecten op broed- of primaire productieseizoenen veel erger zijn dan verwacht.	De genoemde planning gaat niet uit van daadwerkelijke uitvoering per sé in de broed- of primaire productie seizoenen maar dit is gebruikt als uitgangspunt van de beoordeling. Er is geen aanleiding om grotere effecten te verwachten en daarmee ook geen aanleiding voor adaptief management. Er worden bij werken in het broedseizoen mitigerende maatregelen getroffen om te voorkomen dat er gebroed wordt in het werkgebied (broedvrij houden) en er wordt voor de strandbroeders in samenwerking met de lokale vogelwerkgroep o.a. alternatief broedgebied ingericht.	Geen.
4.39	De indiener vraagt naar een actuelere bron onder 3.4 over de verstoring van onderwatergeluid.	Er is geen betere/actuelere bron beschikbaar. In de tekst wordt benoemd dat die bronnen nog actueel zijn, of dat ze bewust gebruikt worden om een worst-case benadering te geven.	Geen.
4.40	De indiener wil weten hoeveel dagen de verstoring als gevolg van continu	Zie antwoord onder 4.35.	Geen.

	onderwatergeluid zal duren in het worst-case scenario.		
4.41	De indiener vraagt waarom voor de bruinvis geen waarde van 140 dB is genomen voor de verstoringscontouren.	We gebruiken de 120dB contour en die is groter en dus meer worst-case.	Geen.
4.42	De indiener informeert naar de gebruikte dB-waarde voor het worst-case scenario voor zeehonden en bruinvissen.	Impuls-onderwatergeluid reikt verder en heeft meer invloed op in de omgeving aanwezige beschermde zeezoogdieren (bruinvis, gewone zeehond en grijze zeehond) en vissen dan continu geluid. Het effect van impuls-onderwatergeluid bepaalt de totaalbeoordeling voor verstoring onderwater door de realisatie van het platform. Voor onderwatergeluid is het genomen worst-case scenario 160 dB re 1 µPa ² s voor bruinvissen en 180 dB re 1 µPa ² s voor zeehonden op 750 meter afstand.	Geen.
4.43	De indiener wil weten hoeveel dagen de verstoring als gevolg van impuls onderwatergeluid zal duren in het worst-case scenario.	Impuls-onderwatergeluid wordt hoofdzakelijk geproduceerd bij heien van de fundatiepalen van het platform. De duur van het installeren van één paal is worst-case 1 dag waarbij de duur van het heien worst-case 2 tot 3 uur per paal bedraagt. Worst-case zijn er dus 20 dagen nodig voor de installatie van 20 heipalen. Voor de overige verstoring door onderwatergeluid zie antwoord 4.35.	Geen.
4.44	De indiener verzoekt om nieuwere bronnen te gebruiken in paragraaf 3.6 van de Passende Beoordeling voor het beoordelen van bovenwaterverstoring op zee.	Er zijn geen nieuwere bronnen beschikbaar die beter zijn dan de bronnen waarnaar verwezen wordt in het MER.	Geen.
4.45	Indiener vraagt om toelichting naar ecotoxicologische inzichten met betrekking tot de arseenverontreiniging en de mogelijke schade aan het Natura 2000-gebied Bruine Bank. Om hoeveel arseen gaat het en wat is de concentratie?	Op een beperkt aantal locaties langs het tracé is natuurlijk gevormd arseen in de waterbodem aangetroffen in surveys en dit kan door de aanleg van het kabeltracé in de waterkolom terecht komen. Voor deze locaties geldt dat in het worst-case scenario de arseen concentratie 0.93 hg/l is in het water net boven de bodem op het moment van vrijkomen. Dit is lager dan de maximale aanvaardbare concentratie van 1.1 hg/l conform het RIVM. Omdat aan de geldende norm voldaan wordt, is nader onderzoek naar ecotoxicologische effecten niet aan de orde. Door	Geen.

		<p>stroming, eb en vloed neemt de concentratie direct en snel af van eventueel lokaal vrijkomend arseen.</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	
4.46	<p>Indiener vraagt om aanpassing van Tabel 4-3 Bijlage B MER, zodat verstoringseffecten onderwater en bovenwater beter worden onderscheiden. Er staat nu alleen: verstoring geluid, beweging en licht. Zo lijkt het dat de effecten van onderwatergeluid niet zijn meegenomen.</p>	<p>Het is niet duidelijk op welke Tabel 4-3 bedoeld wordt. In tabel 4-4 (h4 deel B van het MER) is onderscheid gemaakt in verstoring onder- en bovenwater.</p>	
4.47	<p>Indiener vraagt waarom niet is onderzocht wat de effecten zijn van het continue geluid op vogelsoorten bij onderwaterverstoring.</p>	<p>Vogels kunnen gevolgen ondervinden van vertroebeling, sedimentatie en bovenwaterverstoring. De verstoring ten gevolge van menselijke activiteit (scheepvaart) omvat het totaal van het geluid (boven- en onderwater) en beweging.</p>	Geen.
4.48	<p>Indiener vraagt waarom het Natura 2000-gebied Veerse Meer wordt genoemd onder paragraaf 6.1 bij vertroebeling en of een van de routealternatieven door het Veerse Meer gaat.</p>	<p>Dit is een verschrijving in par. 6.1 van de Passende Beoordeling voor Net op zee Nederwiek 2 aangezien deze niet door het Veerse meer loopt.</p>	Geen.
4.49	<p>De indiener vraagt zich af of er rekening is gehouden met het verlies van habitat voor een aantal duikende vogelsoorten, zoals de zeekoet, door gebruik van schepen.</p>	<p>Onder paragraaf 4.5 van Deel B MER staat het volgende opgenomen: "Het benodigde scheepvaartverkeer voor de werkzaamheden kan leiden tot verstoring van soorten als gevolg van bovenwatergeluid en tot visuele verstoring. Echter is er ruim voldoende onverstoord areaal beschikbaar voor soorten om naar uit te kijken, en de verstoring is tijdelijk en lokaal. De werkzaamheden veroorzaken geen grote toename in verstoring ten opzichte van de huidige situatie. De reguliere scheepvaartintensiteit is namelijk al aanzienlijk binnen het projectgebied."</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	Geen.
4.50	<p>De indiener stelt dat de werkzaamheden ten noorden van de Bruine Bank bepaalde periodes zou moeten vermijden ten tijde van de migratie</p>	<p>Uit de beoordeling in paragraaf 6.4 van de Passende Beoordeling volgt dat er geen aanleiding is ten behoeve van genoemde soorten om dit gebied te mijden in bepaalde periodes.</p>	Geen.

	van alken en zeekoeten van en naar de Bruine Bank.		
4.51	De indiener geeft aan dat de verstoringseffecten in 6.4.2 en elders in de passende beoordeling worden gebagatelliseerd, omdat er al verstoring door andere menselijke activiteiten is zoals scheepvaart en verkeer. Daarbij wordt het intensieve kitesurfen nog niet eens benoemd. Hierdoor ontstaat juist echter een cumulatief effect van de diverse verstoringbronnen dat nog niet is beoordeeld. Indiener verzoekt deze beoordeling alsnog te doen en de conclusies in het rapport hierop aan te passen.	Verstoring is als effect onderkent en als te verwachten negatief effect geduid. Om vervolgens te beoordelen wat de gevolgen zijn voor beschermde soorten en populaties is de aard en omvang van de verstoring relevant maar ook de reeds bestaande verstoring. Deze laatste is een indicatie of bijvoorbeeld tijdelijke verstoring tot een relevante toevoeging leidt. Zoals in de PB te lezen geldt voor een aantal activiteiten en soorten dat er geen relevante verstoring is omdat de schaal ondergeschikt is aan reeds bestaande verstoring. Het gaat dan met name om tijdelijke verstoring. Voor andere soorten is de verstoring mogelijk ernstiger en zijn mitigerende maatregelen voorgesteld (en in de besluiten overgenomen) om verstoring te voorkomen, zoals voor zogende zeehonden en ruiende bergeenden in delen van het project. Voor cumulatie geldt dat cumulatie is uitgevoerd met relevante plannen en projecten. Bestaande verstoring vormt een onderdeel van de referentiesituatie, en is dus als zodanig meegenomen bij de effectbeoordeling, en komt reeds in de verspreiding en omvang van populaties naar voren. Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.	Geen.
4.52	Het bovengenoemde punt geldt ook voor paragraaf 7.	Voor paragraaf 7 (Elektromagnetische velden op zee) geldt ook dat een cumulatietoets is uitgevoerd voor de plannen en projecten die onder de cumulatietoets vallen.	Geen.
4.53	De indiener wijst op een fout in de verwijzing naar Nederwiek 1 in plaats van Nederwiek 2 en vraagt om correctie in paragraaf 7 (baggeronderhoud havens).	Bij de cumulatie voor Net op zee Nederwiek 2 is Net op zee Nederwiek 1 betrokken en daarmee ook het baggeren bij havens bij de Oosterscheldekering (eveneens een mogelijk relevant effect in de Voordelta).	Geen.
4.54	De indiener merkt op dat het in de conclusie (paragraaf 9) niet duidelijk is voor welke Natura 2000-gebieden een vergunning wordt aangevraagd. De indiener verzoekt om verduidelijking in de tekst.	Graag verwijzen we naar de Wnb-vergunning aanvraag. Er is een vergunning aangevraagd en verleend voor het realiseren van een project. In de beoordeling zijn potentiële negatieve effecten voor alle Natura 2000-gebieden die mogelijk effect ondervinden beoordeeld.	Geen.

4.55	De indiener vraagt waarom de dwergvinvis niet uitgebreider wordt besproken in het stuk, gezien het als een van de vier veel voorkomende soorten wordt beschouwd. De indiener verzoekt om een uitgebreidere beschrijving.	De dwergvinvis komt volgens de Methodebeschrijving KEC slechts incidenteel voor in het plangebied waardoor een relevant effect op de populatie niet aan de orde is.	Geen.
4.56	De indiener vindt het vreemd dat na het nemen van mitigerende maatregelen alleen voor de bruinvis een ontheffing wordt aangevraagd. De indiener benadrukt dat er nog steeds verbodsbepalingen worden overtreden op vogels en vissen. Dit dient te worden aangevuld in paragraaf 7.9.	<p>In de soortenbeschermingstoets is aangegeven voor welke soorten een overtreding van een verbodsbepaling niet kan worden uitgesloten als gevolg van de werkzaamheden. Daarnaast worden mitigerende maatregelen benoemd. TenneT is voornemens om de mitigerende maatregelen op te volgen en deze te verwerken in een ecologisch werkprotocol. Borging vindt tevens plaats in de voorschriften van de natuurvergunning en ontheffing voor het project. De gekozen werkmethodes, te treffen maatregelen en planning die TenneT hanteert, leiden ertoe dat bepaalde potentiële effecten en daarmee bepaalde verbodsovertredingen uit de Wet natuurbescherming kunnen worden uitgesloten.</p> <p>De ontheffing Wet natuurbescherming is vervolgens aangevraagd voor de soorten waarvoor, ook na het treffen van mitigerende maatregelen, nog sprake kan zijn van een overtreding van een verbodsbepaling. Voor Net op zee Nederwiek 2 betreft dit ontheffing voor Bruinvis (zee), Rugstreppad en Glad Biggenkruid (land).</p>	Geen.

<p>4.57</p>	<p>De indiener heeft in samenspraak met Natuur en Milieu, de Waddenvereniging, Vogelbescherming Nederland en Natuurmonumenten gezamenlijke procesmatige en inhoudelijke uitgangspunten opgesteld die zij als noodzakelijk achten voor het mogelijk maken van de toekomstige uitrol van windenergie op de Noordzee. Het gaat hier om de volgende punten:</p> <p><i>Procesmatige uitgangspunten</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Alle relevante maatschappelijke stakeholders worden tijdig betrokken; 2. Alle relevante maatschappelijke stakeholders hebben tijdig voldoende informatie om een afweging tussen de verschillende alternatieven te kunnen maken; 3. Natuurversterking daar waar mogelijk; 4. Voorkeur voor aanlanding in de buurt van de vraag. 	<p>De uitgangspunten sluiten aan bij de huidige werkwijze van EZK en TenneT en worden daarom ter kennisgeving aangenomen.</p> <p>Dit onderwerp is aanvullend besproken in het gesprek tussen indiener en EZK/initiatiefnemer dat n.a.v. de ingediende zienswijze heeft plaatsgevonden.</p>	<p>Geen.</p>
<p>4.58</p>	<p>De indiener heeft in samenspraak met Natuur en Milieu, de Waddenvereniging, Vogelbescherming Nederland en Natuurmonumenten gezamenlijke procesmatige en inhoudelijke uitgangspunten opgesteld die zij als noodzakelijk achten voor het mogelijk maken van de toekomstige uitrol van windenergie op de Noordzee. Het gaat hier om de volgende punten:</p> <p><i>Inhoudelijke uitgangspunten</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kwetsbaar en ecologisch waardevol gebied mijden; 2. Ecologie niet laten wijken voor economie of tijdsdruk; 3. Natuurversterking toepassen daar waar mogelijk; 4. Voorkeur voor aanlanding in de buurt van de vraag; 5. Monitoring meenemen in de gebruiksfase; 	<p>De uitgangspunten sluiten aan bij de huidige werkwijze van EZK en TenneT en worden daarom ter kennisgeving aangenomen.</p>	<p>Geen.</p>

	<p>6. Toekomstgericht ontwerpen;</p> <p>7. Houd in het vestigingsbeleid voor industrie en andere grote energievragers rekening met de beschikbaarheid van geschikte aanlandlocaties voor windenergie en de beschikbaarheid van duurzame energieproductie;</p> <p>8. Overweeg aanlanding in de vorm van waterstof indien er ook een onvermijdbare waterstofvraag is die hiermee bediend kan worden;</p> <p>9. Keuzes maken in lijn met het Noordzeeakkoord.</p>		
5	Evides N.V.		
5.1	<p>Indiener geeft aan dat tijdens de aanlegfase de belangen van de indiener worden geraakt als gevolg van leidingkruisingen en parallelligging met drinkwater- dan wel industriewatertransportleidingen. Tevens zijn in de beheer- onderhoudsfase gevolgen aanwezig. Voor de aanlegfase gaat het om de kans op schade, beperking of onderbreking van de bedrijfsvoering aan/van de aanwezige installaties en leidingnetten tijdens de aanleg van het project 'Hoogspanningsverbinding Zeeuws-Vlaanderen'.</p>	<p>Initiatiefnemer gaat ter aanvulling op eerdere informatieverstrekking over project Net op zee Nederwiek 2 graag in gesprek met indiener om de raakvlakken met het kabeltracé van Net op zee Nederwiek 2 (indiener heeft per abuis een ander project genoemd) te inventariseren. En waar nodig oplossingen te bespreken om effecten te mitigeren. Initiatiefnemer zal daartoe contact opnemen en in het overleg o.a. uitleg geven over ligging, aanlegmethode en de toepassing van mantelbuizen wat van toepassing is op de gehele lengte van het landtracé.</p>	Geen.
5.2	<p>Indiener geeft aan dat de gevolgen als gevolg van de aanwezigheid 'Net op Zee - Nederwiek 2' voor de continuïteit en leveringszekerheid van drink- en industriewater in geval van calamiteiten of noodzakelijk onderhoud aan haar leidingen niet duidelijk zijn.</p>	<p>Indiener stelt voor om dit onderwerp eveneens te bespreken in het overleg; zie 5.1.</p>	Geen.
5.3	<p>Indiener geeft aan dat het niet duidelijk is welke voorwaarden de exploitant hanteert indien de indiener werkzaamheden aan haar leidingen uitvoert in directe nabijheid van 'Net op Zee - Nederwiek 2'.</p>	<p>Indiener stelt voor om dit onderwerp eveneens te bespreken in het overleg; zie 5.1.</p>	Geen.
5.4	<p>Indiener stelt dat de indiener op grond van (lokale) leidingverordeningen bij grondroerende werkzaamheden in de nabijheid van het 'Net op Zee - Nederwiek 2' tracé eerst in overleg</p>	<p>Indiener stelt voor om dit onderwerp eveneens te bespreken in het overleg; zie 5.1.</p>	Geen.

	moeten treden met de leidingexploitant. Voor dergelijke werkzaamheden is het onduidelijk welke risico-mitigerende maatregelen getroffen moeten worden en wat de bijkomende meerkosten omvatten.		
5.5	De indiener vraagt om meer informatie over de thermische en inductieve beïnvloeding van de leidingen conform NEN3654 als gevolg van de aanwezigheid van het 'Net op Zee - Nederwiek 2' tracé inclusief het converterstation.	Initiatiefnemer laat een EMC-studie uitvoeren conform de daarvoor geldende normeringen en zal de indiener over de resultaten informeren en in overleg treden over te nemen maatregelen.	Geen.
5.6	Indiener maakt zich zorgen over de vraag of het in de toekomstige situatie nog mogelijk is om nieuwe aansluitingen te maken op de bestaande drinkwater en industriewaterleidingen en indien dit wel het geval is, tegen welke meerkosten.	De initiatiefnemer kan hier geen uitspraken over doen zonder aanvullende informatie. Een en ander zal onder meer afhangen van welke aansluitingen op welke locatie t.z.t. aan de orde zijn.	Geen.
5.7	Indiener stelt dat bij een tracékeuze de afstand tussen bestaande en een nieuwe buisleiding zodanig dient te worden gekozen dat de elektrische en/of thermische beïnvloeding op de bestaande buisleiding zonder extra voorzieningen beneden het aanvaardbare niveau blijft. Verder dient er rekening gehouden te worden met eventuele zakelijke rechten van de indiener.	Initiatiefnemer laat een EMC-studie uitvoeren conform de daarvoor geldende normeringen. Het is op voorhand niet uit te sluiten dat er geen overschrijding van normen voor elektrische en/of thermische beïnvloeding plaatsvindt. Indien dit het geval is dan treedt initiatiefnemer met indiener in overleg over de te treffen maatregelen. De kosten hiervoor komen voor rekening van de initiatiefnemer.	Geen.
5.8	De belangen van de indiener dienen, mede aan de hand van de geldende normen en eisen, in een zo vroeg mogelijk stadium te worden betrokken bij de keuze van het voorkeurstracé de daaropvolgende opstelling van het ontwerp-inpassingsplan en overige ontwerpbesluiten.	Het tracé voor de kabelverbinding van Net op zee Nederwiek 2 op de Maasvlakte is tot stand gekomen door intensieve samenwerking met onder meer Havenbedrijf Rotterdam. In de technische detaillering zijn onder meer andere kabels en leidingen in de ondergrond betrokken. Het tracé bevindt zich niet in de leidingstroken. Stakeholders in de omgeving, waaronder de indiener, zijn per procedurestap geïnformeerd. Ook is er in de Werkgroep Leidingenstrook van Deltalinqs middels een presentatie aandacht besteed aan Net op zee Nederwiek 2. Nu initiatiefnemer een zienswijze op de ontwerpbesluiten heeft ontvangen, blijkt er echter behoefte te zijn aan meer informatie. Initiatiefnemer neemt daarom contact op met indiener; zie ook 5.1.	Geen.
6.	Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland		
6.1	Indiener maakt zich zorgen over het Natura 2000-gebied Voordelta en de negatieve effecten	Zowel de effecten van de aanleg en onderhoud alsook de operationele effecten van Net op zee Nederwiek 2 op	Geen.

	<p>die de aanleg van Nederwiek 2 op dit gebied heeft. Het aanleggen van kabels heeft aanmerkelijke significante negatieve effecten op dit natuurgebied. Het gaat hier om directe schade door de aanleg, schade later door onderhoud en vervanging van kabels, en de doorlopende schade die wordt veroorzaakt door elektromagnetische velden (EMVs).</p>	<p>Natura 2000-gebied Voordelta zijn worst-case beoordeeld in het MER en de Passende Beoordeling. Deze beoordeling wijst uit dat significant negatieve effecten met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Ook geldt dat wanneer uit de beoordeling blijkt dat mitigatie nodig is om aan wettelijke normen te voldoen, dat deze mitigerende acties benoemd zijn.</p> <p>Voor effecten van elektromagnetische velden op zee wordt verwezen naar Bijlage VII-D bij Deel B MER. Hieruit volgt dat er geen aanleiding is doorlopende schade te verwachten door EMV.</p> <p>Van onderhoud aan kabels is in principe geen sprake, tenzij er bij uitzondering sprake is van falen. Of de kabels op het einde van hun levensduur verwijderd moeten worden is nog geen gegeven; wellicht dat de status tegen die tijd voorkeur geeft aan laten liggen i.v.m. eventuele milieubelasting bij verwijderen.</p>	
6.2	<p>Indiener stelt dat er in het proces van aanlanding van windenergie geen onderzoek is gedaan naar de effecten van EMV's. Bij het plannen, ontwerp, de aanleg en het onderhoud van kabel(routes) van windmolenparken dienen specifiek o.a. de intensiteit van EMV's te worden onderzocht en gemodelleerd, gebieden met kritische levensfasen (voortplantingsgebieden, opgroeigebieden) te worden vermeden en technische mogelijkheden te worden onderzocht om de EMV's te reduceren / af te schermen. De conclusie dat op basis van de huidige inzichten er geen aanwijzingen voor negatieve effecten op soortgroepen of ecosystemen zijn is volgens de indiener voorbarig.</p>	<p>In het MER en de Passende Beoordeling zijn gevolgen van EMV beoordeeld en beschreven (zie ondermeer 6.1). Hoewel gevolgen op de lange duur van elektromagnetische velden nog niet volledig bekend en negatieve effecten op individueel niveau niet uit te sluiten zijn, zijn er geen aanwijzingen voor negatieve effecten op populatie- of ecosysteemniveau voor verschillende diergroepen zoals bruinvis, macrofauna en verschillende soorten vissen.</p>	Geen.
6.3	<p>Indiener wil dat er geanticipeerd gaat worden op het gegeven dat tijdens een onderhoudssituatie sprake kan zijn van verhoogde veldniveaus omdat stroomtransport</p>	<p>In een situatie bij een 2x2 kabelconfiguratie waarin zich een defect aan de plus- of minpool voordoet en deze uitvalt, zal de metallic return tijdelijk de functie van de</p>	Geen.

	<p>plaatsvindt via de zgn. 'metallic return'. Daarnaast vraagt de indiener zich af op welke manier deze negatieve effecten van magneetvelden gemitigeerd of gecompenseerd kunnen worden.</p>	<p>plus- of minpool overnemen, zodat doorgedaan kan worden met stroom leveren. Ondertussen worden reparatiewerkzaamheden opgestart om het defect te verhelpen. Zodra de storing verholpen is vindt het stroomtransport weer op de normale wijze plaats. De reparatiewerkzaamheden duren maximaal 2 maanden, maar waarschijnlijk korter dan deze termijn. De magneetvelden die resteren zijn niet te mitigeren of compenseren (anders dan beschreven). Zie hiervoor ook de beantwoording onder 6.2.</p>	
6.4	<p>De indiener verlangt een verdere uitleg over de keuze voor de uitgraafdiepte van de kabel en of dit is onderzocht. Indiener geeft aan dat dieper ingraven namelijk een oplossing kan zijn om permanente elektromagnetische verstoring te mitigeren.</p>	<p>Graag verwijzen we naar de beschrijving in paragraaf 2.8 van Bijlagen Deel B MER.</p>	<p>Geen.</p>
6.5	<p>Indiener vraagt hoe wordt omgegaan met de negatieve effecten van het baggeren (neergeslagen PFAS stoffen, microplastics en andere vervuiling), of deze effecten in kaart zijn gebracht en hoe wordt omgegaan met de vervuilde bagger.</p>	<p>In het MER zijn effecten van aanwezige verontreinigingen in de waterbodem en de ingrepen in de waterbodem (zoals d.m.v. baggeren) beschreven in onder meer de hoofdstukken 2 en 4 van deel B en de Passende Beoordeling. Hieruit volgt dat de ingreep op zichzelf lokaal is, ter plaatse van het tracé en dat baggeren alleen noodzakelijk is op locaties waar de benodigde begraafdiepte van de kabels anders niet kan worden gerealiseerd. Op zee is geen sprake van accumulatie van door de mens veroorzaakte verontreinigingen, zoals genoemde neergeslagen PFAS stoffen, microplastics en andere vervuiling, zoals in het MER in paragraaf 2.4.1 van deel B is onderbouwd. Relevante hoeveelheden vervuilende stoffen van menselijke oorsprong die vrij zouden komen bij het baggeren zijn daarom niet aan de orde. Het gebruik van de term 'baggeren' is wellicht enigszins misleidend, omdat dit regelmatig wordt geassocieerd met (vervuilde) baggerspecie, maar het heeft in project betrekking op het proces van het baggeren voor het verdiepen van het tracé. Lokaal zijn in het tracé wel veenlagen aanwezig in de bodem, waarin sprake kan</p>	<p>Geen.</p>

		<p>zijn van verhoogde concentraties arseen als gevolg van natuurlijke processen, zie hiervoor naast het MER de beantwoording van vragen 4.14, 4,29 en 4,45. Negatieve gevolgen van het vrijkomen van dit arseen zijn niet aan de orde, zoals in het MER en de Passende Beoordeling is onderbouwd.</p>	
6.6	<p>De indiener vraagt aandacht voor de natuurwaarden in de Voordelta en het Maasvlaktestrand. De aanleg kan indien deze route wordt gekozen negatieve effecten hebben op de bontbekplevier, strandplevier en dwergstern die hier broeden. Indiener verzoekt mogelijke effecten in de verdere uitwerking op te nemen.</p>	<p>De initiatiefnemer streeft naar minimale negatieve impact als het gaat om ecologie en beschermde (vogel)soorten. Om de impact te minimaliseren worden werkzaamheden bij voorkeur uitgevoerd buiten het broedseizoen (dat loopt van midden maart tot midden juli) om. Indien werkzaamheden toch (deels) uitgevoerd worden tijdens het broedseizoen, worden aanvullende maatregelen genomen waarmee verzekerd wordt dat op de betreffende locaties deze soorten zich niet vestigen/ onevenredig verstoord worden. Aangezien de strandbroeders niet jaarrond beschermd en niet honkvast zijn, kan buiten het broedseizoen het leefgebied lokaal dusdanig aangepast worden dat het niet meer geschikt is om in te gaan broeden. Een mogelijke mitigerende maatregel zou zijn om tussen half februari en augustus de beoogde werk tracés vrij te houden door het deel waar mogelijk gebroed wordt voorafgaand aan het broedseizoen ongeschikt te maken (egaliseren, verstoren, etc.). Na de ingreep moet het gebied weer in originele en geschikte staat hersteld worden. Voor de strandbroeders geldt dat afhankelijk van het aandeel van het broedgebied dat aangepakt en/of verstoord wordt, aanbevolen wordt (tijdelijk) elders en op afstand geschikt alternatief broedgebied te creëren. TenneT en haar aannemers zijn voornemens de uit te voeren maatregelen af te stemmen met de plaatselijke vogelonderzoekers (i.e. Natuurvereniging Hollandse Delta waarmee dit reeds besproken is). Door bij de uitvoering van werkzaamheden rekening te houden met deze mitigerende maatregelen, ondervindt de gunstige staat van instandhouding van broedvogels</p>	<p>Geen.</p>

		geen negatief effect. Wij verwijzen u graag naar het MER en de Passende Beoordeling waarin alle effecten uitgebreid zijn onderzocht en beschreven.	
6.7	Indiener verzoekt in de verdere uitwerking rekening te houden met de voorgenomen bodembeschermingsgebieden (BBGs).	Effecten van de aanleg van de net op zee kabels zijn in het MER in beeld gebracht. Aanleg van kabels in bodembeschermingsgebieden is toegestaan, en de verwachting is dat dit ook in toekomstige bodembeschermingsgebieden het geval zal zijn, met name gezien het eenmalige en tijdelijke effect van de werkzaamheden.	Geen.
6.8	Indiener wijst erop dat het tracé zich (deels) bevindt in geschikt gebied voor de zandkokerwormriffen. Hierdoor kan aantasting plaatsvinden van leefgebied en leiden de werkzaamheden mogelijk tot oppervlakteverkleining van de riffen. Indiener vraagt om bij de verdere uitwerking alles te doen om aantasting van zandkokerwormriffen te voorkomen. Aangezien in de verschillende VAWOZ projecten de tracés zich (deels) bevinden in geschikt gebied voor de zandkokerwormriffen moet hier integraal naar gekeken worden bij de verschillende uitwerking.	Het deelaspect soortenbescherming is negatief beoordeeld vanwege het mogelijke optreden van habitataantasting op zandkokerwormriffen in de Noordzee tijdens de aanlegfase van het tracé. Uit de beoordeling volgt dat bij eventuele schade de riffen zich van nature herstellen binnen afzienbare tijd. Het doorkruisen van gebiedsdelen met aanwezigheid van zandkokerwormriffen kan echter niet worden uitgesloten. Initiatiefnemer voert overigens wel onderzoek uit naar het voorkomen van zandkokerwormriffen op de net op zee tracés en volgt onderzoeksresultaten die beschikbaar komen. Deze kennis kan worden benut bij de uitvoering van toekomstige projecten.	Geen.
6.9	Indiener geeft aan dat de aanlegwerkzaamheden voor het project leiden tot een tijdelijke toename van stikstofdepositie. Indiener geeft aan dat een concrete beschrijving van bronmaatregelen mist in het Milieueffectrapport (MER). De indiener benadrukt dat de mogelijkheden om stikstofemissies te reduceren niet concreet zijn beschreven, wat het moeilijk maakt om deze maatregelen mee te wegen in de besluitvorming.	In het MER zijn bronmaatregelen beschreven voor werkzaamheden op land en op zee waarmee de stikstofemissies gereduceerd kunnen worden. Een doelreductie van 80% op de belangrijkste emissiebron (baggeren) is als uitgangspunt gehanteerd bij de aanbesteding van de offshore kabels. De technische uitvoering daarvan kan op verschillende manieren. Deze is bewust niet vastgelegd; TenneT legt de technische uitvoering van deze reductie bij haar aannemers zodat zij zelf kunnen kiezen op welke wijze zij de reductie realiseren. Dit maakt gebruik van innovaties die nu nog niet gebruikelijk of beschikbaar zijn mogelijk.	In een aanvulling op het MER wordt ingegaan op de stikstofmaatregelen. Waar nodig zijn deze ook verwerkt in de toelichting van het inpassingsplan.
6.10	Indiener vraagt dat er ook aandacht wordt besteed aan de cumulatieve ecologische effecten ten aanzien van stikstofdepositie van de verschillende aanlandingsprojecten.	Cumulatie staat beschreven in de hoofdstukken 6 en 7 van de Ecologische Beoordeling stikstof (Bijlage A bij de Passende Beoordeling van Net op zee Nederwiek 2).	Geen.

6.11	Mocht het landtracé door worden getrokken richting het achterland wil de indiener vroegtijdig betrokken worden.	Het tracé van Net op zee Nederwiek 2 sluit aan op het nieuw te bouwen converterstation op de Maasvlakte. Hier wordt de stroom geconverteerd en getransformeerd en via een AC (wisselstroom) tracé over de Maasvlakte op het landelijk net aangesloten op het 380kV station Amaliahaven. Er zijn geen plannen het landtracé verder door te trekken. Indien er nieuwe plannen komen zal indiener middels het participatieproces betrokken worden. Tevens is indiener in contact gebracht met relevante partijen in de omgeving om op de hoogte te blijven van relevante toekomstige ontwikkelingen.	Geen.
------	---	---	-------